

Posudek oponenta na bakalářskou diplomovou práci  
studijního programu Studium humanitní vzdělanosti (FHS UK)

Adéla Svobodníková:

### **Merovejské ženské spory**

Předložená bakalářská práce deklaruje, že se zabývá „životem žen v období vlády merovejské dynastie“ (abstrakt). Vedle úvodu a závěru obsahuje tři kapitoly.

V úvodu (kap. 1) studentka předestírá hlavní cíl práce, poskytnout „užší vhled do merovejského světa“, konkrétně do problematiky merovejských žen (s. 3). Téma Merovejské dynastie představuje jako v ústraní zájmu (s. 2), necituje však práce Václava Dršky a mnoha dalších. Shrnuje zde sekundární literaturu relevantní pro výzkum merovejských žen, mimo jiné bakalářskou práci Ivy Svobodové „Postavení franských žen očima Řehoře Tourského“ (Univerzita Hradec Králové, 2018), se kterou se předložená práce obsahově částečně překrývá. Studentka formuluje výtku vůči této práci, která se podle ní „soustředí zejména na formální stránku života merovejských žen, nahlíží na ně optikou zákona a všeobecných zvyklostí a až na výjimky vynechává náhled do jejich osobnostní charakteristiky“ (s. 3).

Dalším definovaným cílem práce je přispět „k detailnějšímu porozumění zkušenosti raně středověkých žen, které se dnešnímu člověku mohou jevit ve skutečně značné kulturní distanci, a tedy poněkud „bez tváře“, a snad se mi tím podaří určitým způsobem částečně poukázat na určitou univerzálnost ženství ve smyslu historických snah vymanit se z prostoru, vymezeného danou sociální rolí a vrozenými nebo připsanými sociálními statusy.“ (s. 4) Použitou metodou má být historická antropologie, zejména analýza „lidského aktérství“ (agency). Práce se zaměří na výklad „rozsáhlého sporu dvou merovejských královen, Brunichildy a Fredegundy“, na základě analýzy dvou pramenů: kroniky *Historia Francorum* Řehoře z Tours a kroniky Fredegarovy.

Druhá kapitola, Merovejci a jejich svět „gaunerů a zázraků“, převypravuje dějiny Franků do detailů, které jsou pro zaměření této práce irelevantní. Vychází především z Řehoře z Tours, jehož přijímá zcela nekriticky, dokonce píše, že podává „nezkreslený obraz“ (s. 8).

Ve třetí kapitole, „Postavení francských žen z hlediska zákona a společenských měřítek“ se opět, na základě sekundární literatury, dozvídáme více, než potřebujeme. Dochází zde ke značnému překryvu s bakalářskou prací Ivy Svobodové. Studentku nepodezírám z opisování, bylo by ale namísto práci Svobodové na daných místech zmínit – ta totiž pokrývá všechna témata zmíněná i v této kapitole, obvykle ve větším detailu a často představuje jiná čísla, což by bylo vhodné objasnit nebo alespoň na začátku kapitoly vysvětlit, že o Svobodovou se zde studentka neopírá, protože má sama lepší zdroje a sdělit v čem jsou lepší (což se mi ale moc pravděpodobně nezdá).

Poslední kapitola „Brunichilda a Fredegunda – konflikt mezi středověkou cudností a frankým barbarstvím“ (kap. 4) by pak konečně mohla nabídnout nový vhled do aktérství merovejských žen, nacházíme zde ale opět chronologické převyprávění příběhu podle Řehoře z Tours s minimální interpretací a vlastním vhladem. Problematika perspektivy středověkých autorů se zde občas na okamžik mihne, ale hned se zase ztrácí. Konečně krátký závěr (kap. 5) shrnuje poznatky.

Práce je psaná stylisticky obratně. Studentka je s to shrnout výsledky předchozího bádání srozumitelnou a čtivou formou, což není vůbec samozřejmé. V tomto případě nicméně

shrnuje zbytečně podrobně: v případě, jako je tento, kdy jsou historické okolnosti dobře známy a snadno dosažitelné, by bohatě dostačoval zlomek toho, co nabízí tato práce, ovšem s odkazy na další literaturu. Těžiště práce nemůže spočívat v pouhém shrnutí.

Zároveň jde o práci skutečně problematickou. Její obecný název působí, že jde o studium žen obecně, nakonec se však jedná pouze o dvě královny. Toto mělo být jasně řečeno hned na začátku, věta v závěru: „Nejedná se tedy o populační vzorek, na němž by bylo možné posoudit, do jaké míry byla svoboda rozhodování a možnost vymanit se ze sociálních rolí ženám určených možná na obecné bázi“ měla rozhodně zaznít již rovnou v úvodu a práce jako celek měla už v názvu zmírnit očekávání čtenářů a ihned odhalit své zaměření.

Největší problém práce spočívá podle mého názoru v nekritickém přístupu k primárním zdrojům. Studentka čte Řehoře z Tours poctivě a detailně a někde i představuje jeho perspektivu jako zaujatou – např.: „Klíčový je pak způsob, jakým Řehoř obě královny charakterizuje, protože v jeho podání nefigurují jen jako politické konkurentky, ale především jako morální protiklady. Navzdory faktu, že jednání obou královen bylo mnohdy velmi podobné, Brunichilda v *Historia Francorum* vystupuje jako vzor „dobra“, kdežto Fredegunda je zosobněním „zla“. Řehoř cíleně a umně skrývá některé negativní skutečnosti ohledně Brunichildy a o to kritičtější je ve svém líčení Fredegundy, kterou otevřeně obviňuje z vraždy, svatokrádeže, čarodějnictví a velezrady.“ Následně ale toto vše popírá, když Řehořovi nekriticky věří cokoli. Objevují se věty jako např.: „Řehoř pak kromě kruté pomstychtivosti v souvislosti s Fredegundou opakovaně uvádí také motiv strachu. Z jeho vyprávění je patrné, že Fredegundu k jejím činům doháněly především obavy ze ztráty své pozice a pocit ohrožení...“ – zde studentka zcela nekriticky přejímá Řehořovo vysvětlení vnitřních motivů své aktérky a považuje je bez váhání za její pocity. Nevěnuje se literárním aspektům ani dalším důvodům, proč Řehořova kronika vypadá právě tak, jak vypadá. Nutno poznamenat, že jde o obrovské téma, které je bohatě zpracováno v zahraniční literatuře (např. Kathleen Mitchell and Ian Wood (eds.), *The World of Gregory of Tours*, Leiden 2002; Walter Goffart, *The Narrators of Barbarian History (A.D. 550–800): Jordanes, Gregory of Tours, Bede and Paul the Deacon*, Princeton 1988), pokud by tedy studentka pojala téma poctivě, měla by před sebou skutečně obtížný úkol. Zvolený spor skutečně velmi zajímavý je, je však potřeba postupovat s mnohem větší obezřetností.

Pokud je něco, co považuji v humanitním vzdělání za základní, jde právě o kritický přístup k pramenům. A ten tu chybí. (Příkladně jej aplikuje např. právě bakalářská práce Ivy Svobodové, která první kapitoly věnuje analýze použitých pramenů, včetně kapitoly „Formování Řehořových názorů“.) Středověkou kroniku prostě nelze pouze převyprávět. V případě zvoleného tématu prameny skutečně neumožňují výzkum, který by nám s jistotou prozradil emoce a osobnostní charakteristiku královen. Zbývá analýza diskurzu, Řehořovi z Tours, jeho pohledu a jeho vlastnímu aktérství se prostě nelze vyhnout.

Navzdory výše zmíněným připomíncekám a s ohledem na to, že zvolené téma je obtížné a studentka nebyla v jednoduché situaci, doporučuji práci k obhajobě a navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

V Brně, 3. 8. 2022

Lucie Doležalová